

УДК 657.1:339.5
JEL M49; O19

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В РОЗРІЗІ ЇЇ ВИДІВ

О. Прокопишин, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-7027-3499

Львівський національний університет природокористування

О. Лега, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-0989-8000

С. Тютюнник, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-9820-9229

Полтавський державний аграрний університет

І. Гуменюк, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-3984-1419

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»

<https://doi.org/10.31734/economics2025.32.055>

Прокопишин О., Лега О., Тютюнник С., Гуменюк І. Обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в розрізі її видів

У статті обґрунтовано необхідність удосконалення обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств України в умовах глобалізації, валютної нестабільності та змін у податково-митному законодавстві. Акцентовано на тому, що ефективне ведення ЗЕД потребує не лише відповідного нормативного регулювання, а й адаптованої до специфіки її видів системи бухгалтерського обліку й аналітики. Надана сутнісна характеристика основних видів ЗЕД відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та проаналізовано особливості їхнього відображення в обліку. Узагальнено проблеми ведення обліку експортно-імпортних операцій, операцій із давальницькою сировиною, ліцензійних платежів, інвестицій та інших форм ЗЕД, зокрема у розрізі валютних, податкових, митних та документальних аспектів. Визначено, що більшість проблем зумовлена фрагментарністю облікової політики, недостатньою автоматизацією процесів і обмеженим доступом до аналітичної інформації про зовнішні ринки. Запропоновано впровадження сучасних цифрових рішень, як-от ERP-системи, електронний документообіг (EDI) та Business Intelligence, що дозволяють інтегрувати облік і аналітику в єдиний інформаційний простір. Доведено, що перехід до використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та залучення фахівців з міжнародного податкового планування сприятиме підвищенню прозорості ЗЕД та ефективності управління. Перспективи подальших досліджень цього наукового напрямку пов'язані з розробкою інтегрованих моделей обліково-аналітичної підтримки ЗЕД, адаптованих до цифрової трансформації та міжнародних вимог звітності. Особливу увагу рекомендовано приділити формуванню єдиної концепції обліку для складних транскордонних операцій, що охоплюють багаторівневі ланцюги постачання, а також вивченню впливу санкцій, змін митних режимів і трансфертного ціноутворення на облікову практику.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, бухгалтерський облік, аналітичне забезпечення, експорт, імпорт, валютні операції, міжнародні стандарти, фінансова звітність.

Prokopyshyn O., Leha O., Tiutunnyk S., Humeniuk I. Accounting and analytical support of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in terms of its types

The article advocates for enhanced accounting and analytical support for the foreign economic activities (FEA) of Ukrainian enterprises in light of globalization, currency fluctuations, and evolving tax and customs regulations. It emphasizes that effective management of foreign exchange necessitates not only suitable regulatory frameworks but also a tailored accounting and analytics system that accommodates the specificities of various FEA types. The essential characteristics of the primary types of foreign trade are outlined in accordance with the Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity", followed by an analysis of how these are represented in accounting. The article summarizes challenges related to the recording of export-import operations, transactions involving raw materials, licensing fees, investments, and other forms of foreign exchange, particularly focusing on currency, tax, customs, and documentation aspects. It is identified that many of these challenges stem from the fragmentation of accounting policies, insufficient process automation, and limited access to analytical information on foreign markets. To address these issues, the article suggests the adoption of modern digital solutions, such

as ERP systems, electronic document management (EDI), and Business Intelligence tools, which would facilitate the integration of accounting and analytics into a cohesive information space. The transition to international financial reporting standards (IFRS) and the engagement of international tax planning specialists are believed to enhance the transparency of foreign exchange operations and improve management efficiency. Future research prospects in this field are focused on developing integrated models for accounting and analytical support related to foreign exchange, which are tailored to accommodate digital transformation and international reporting requirements. Particular emphasis should be placed on creating a unified accounting framework for complex cross-border transactions that involve multi-level supply chains. Additionally, there is a need to investigate the impact of sanctions, changes in customs regulations, and transfer pricing on accounting practices.

Keywords: foreign economic activity, accounting, analytical support, export, import, currency operations, international standards, financial reporting.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України у світовий економічний простір зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) підприємств стає важливим чинником їхньої конкурентоспроможності та сталого розвитку. Однак ефективне ведення ЗЕД неможливе без належного обліково-аналітичного забезпечення, яке дає змогу підприємствам своєчасно отримувати достовірну інформацію про результати операцій, здійснювати обґрунтоване планування, контролювати ризики та ухвалювати управлінські рішення.

Незважаючи на розвиток нормативно-правової бази та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, в Україні досі є суттєві проблеми, пов'язані з адаптацією обліково-аналітичної системи до специфіки ЗЕД. Особливо це стосується різних видів зовнішньоекономічної діяльності – експорту, імпорту, посередницьких операцій, технічного обслуговування, інвестиційної та ліцензійної діяльності. Наявні методики обліку часто не забезпечують повного розкриття інформації про витрати, доходи, валютні ризики та результати окремих зовнішньоекономічних операцій.

Крім того, аналітична складова управління ЗЕД підприємств залишається фрагментарною, що ускладнює формування ефективної стратегії й тактики ведення зовнішньоекономічних операцій, особливо в умовах економічної нестабільності, коливань валютного курсу та змін у митному і податковому законодавстві.

Отже, актуальне комплексне дослідження проблем і напрямків удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД підприємств з урахуванням специфіки її видів, що сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень та посиленню позицій українських підприємств на міжнародних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці активно вивчають проблематику обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД підприємств України, особливо в контексті її видів. Зокрема Т. Воскресенська, Б. Вінярський [2], О. Люба [11] досліджують формування обліково-

аналітичного забезпечення ЗЕД підприємств у розрізі її видів та обліково-аналітичне забезпечення управління ЗЕД у хімічній промисловості, акцентуючи на необхідності адаптації облікових систем до специфіки галузі та видів ЗЕД. Інші дослідники, такі як В. Вакуленко, В. Ксендзук, М. Кулинич, досліджують облік різних форм ЗЕД, включно з експортом, імпортом, реекспортом, бартером, ліцензійними операціями та фінансовим лізингом, надаючи практичні рекомендації щодо їх облікового відображення, а також облік, аналіз, аудит і оподаткування в управлінні розвитком суб'єктів господарювання через призму цифровізації [1; 9; 10].

У праці В. Краєвського та О. Скорика [8] проаналізовано інституційну трансформацію механізмів обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД, зосереджуючись на необхідності адаптації до сучасного інформаційного середовища та цифрових технологій.

Отож, сучасні дослідження підкреслюють важливість удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД з урахуванням специфіки її видів, галузевих особливостей та впровадження сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств України.

Постановка завдання. Наше завдання – обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД підприємств в Україні з урахуванням специфіки її окремих видів, з метою підвищення ефективності управління, зниження ризиків та забезпечення достовірності фінансової інформації для ухвалення управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [12], ЗЕД – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України,

побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і поза її межами.

ЗЕД підприємств України – важливий чинник інтеграції національної економіки у світову господарську систему. Ефективне обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД забезпечує обґрунтованість управлінських рішень, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Згідно із Законом України «Про зовнішню економічну діяльність» [12, с. 4], до основних

видів ЗЕД належать: експорт / імпорт товарів та послуг, міжнародне інвестування, операції з давальницькою сировиною, ліцензування та трансфер технологій, міжнародне транспортно-експедиційне обслуговування, участь у міжнародних виставках, тендерах, об'єднаннях тощо.

Характеристику основних видів зовнішньоекономічної діяльності підприємств подано в табл. 1.

Таблиця 1

**Характеристика основних видів зовнішньоекономічної діяльності підприємств
відповідно до законодавства України**

Вид ЗЕД	Характеристика	Приклади
Експорт / імпорт товарів та послуг	Переміщення товарів / послуг через митний кордон з метою реалізації або закупівлі. Охоплює торгівлю товарами, консультаційними, ІТ, будівельними, логістичними послугами тощо	Експорт зерна, імпорт устаткування, експорт ІТ-послуг
Міжнародне інвестування	Вкладення капіталу в економіку іншої держави або залучення іноземного капіталу. Може бути прямим або портфельним	Придбання частки в компанії за кордоном, відкриття філії
Операції з давальницькою сировиною	Передача сировини на переробку за кордоном без передачі права власності. Повернення готової продукції або реалізація її за межами України	Відправка металу на обробку до Польщі, повернення деталей
Ліцензування та трансфер технологій	Надання / отримання права на використання патентів, ноу-хау, торгових марок, промислових зразків тощо на підставі ліцензійних договорів	Передача права на використання програмного забезпечення, купівля франшизи
Міжнародне транспортно-експедиційне обслуговування	Надання логістичних, перевізних, експедиційних послуг при переміщенні вантажів через кордон. Охоплює страхування, зберігання, оформлення вантажів	Транзит контейнерів, доставка морським транспортом
Участь у міжнародних виставках, тендерах, об'єднаннях	Представництво компанії за кордоном з метою просування товарів / послуг, укладання контрактів, налагодження партнерств	Участь у виставці в Німеччині, участь у тендері ЄС

Узагальнено авторами на основі [1; 2; 10; 13]

Характеристика основних видів ЗЕД підприємств, наведена в табл. 1, свідчить, що кожен із них має власну економіко-правову природу, специфіку здійснення та ризики.

Така багатоваріантність форм ЗЕД потребує відповідного підходу до організації обліку, який би враховував відмінності в порядку оформлення первинних документів, обліку валютних операцій, митного оформлення, податкових наслідків і специфіки відображення операцій у фінансовій звітності.

Отож, облікове забезпечення ЗЕД має бути не лише нормативно обґрунтованим, а й адаптивним до конкретних видів ЗЕД, що здійснює підприємство. Саме тому доцільно перейти до аналізу основних підходів до облікового забезпечення ЗЕД, його елементів, проблем і можливих напрямків удосконалення.

Облікове забезпечення ЗЕД полягає у відображенні в бухгалтерському обліку всіх операцій, пов'язаних із нею:

- валютні операції: облік операцій в іноземній валюті з перерахунком у національну валюту за офіційним курсом або курсом договірним (наприклад, форвардні контракти);
- облік митних платежів: мито, акцизний збір, ПДВ при імпорті товарів;
- розрахунки з іноземними контрагентами: використання міжнародних платіжних систем та банківських інструментів (акредитиви, інкасо, банківські перекази);
- документальне оформлення: контракти, інвойси, митні декларації, транспортні документи;
- облік експортних та імпортних операцій: визнання доходів та витрат, визначення собівартості продукції, відображення митних витрат;

- облік лізингових операцій: визнання активів на балансі орендаря або орендодавця залежно від типу лізингу (фінансовий або оперативний);
- облік інвестицій: придбання іноземних активів або залучення іноземного капіталу;
- відображення операцій у фінансовій звітності: відповідність міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ).

Характеристика обліку ключових зовнішньоекономічних операцій наведена в табл. 2.

Проаналізувавши сутність обліку основних зовнішньоекономічних операцій (див. табл. 2), можна дійти висновку, що система бухгалтерського обліку в контексті ЗЕД має справу зі значною кількістю специфічних процедур та вимог.

Незважаючи на наявність нормативного регулювання і загальноприйнятих стандартів обліку, на практиці підприємства зіштовхуються з низкою труднощів, пов'язаних із відображенням зовнішньоекономічних операцій у бухгалтерському обліку.

Таблиця 2

Облік зовнішньоекономічних операцій та використання рахунків

Вид операції	Сутність обліку	Основні бухгалтерські рахунки
Валютні операції	Перерахунок валютних сум у гривні за курсом НБУ (або форвардним курсом); облік курсових різниць	312, 334, 362, 364, 714, 945
Облік митних платежів	Витрати на мито, акциз, імпорتنний ПДВ включаються у собівартість або обліковуються окремо	641, 644, 377, 63, 20, 28
Розрахунки з іноземними контрагентами	Використання банківських інструментів: акредитив, інкасо, SWIFT-переказів	312, 313, 314, 362, 681, 684
Документальне оформлення	Підтвердження операцій: контракти, інвойси, митні декларації, CMR, коносаменти	Не відображається в обліку, але є підставою для записів
Облік експортних / імпорتنних операцій	Визнання доходів і витрат, відображення митних витрат у собівартості	70, 902, 715, 945, 28, 20, 641
Облік лізингових операцій	Залежно від типу лізингу: облік активів, нарахування зобов'язань, амортизації	105, 53, 531, 92, 95, 68
Облік інвестицій	Придбання частки в капіталі, фінансові вкладення, облік доходу від участі	141, 143, 14, 73, 72
Відображення у фінансовій звітності (МСФЗ)	Переведення обліку згідно з вимогами міжнародних стандартів – оцінка, розкриття інформації	Усі рахунки, адаптовані до МСФЗ; окремо – трансформаційні таблиці

Систематизовано авторами на основі [3–7]

Це стосується, зокрема, коливання валютних курсів, складності митного та податкового обліку, відмінностей у трактуванні подій у національному та міжнародному обліковому середовищі, а також браку уніфікованих підходів до документального оформлення й аналітичного обліку операцій із зарубіжними партнерами. Усе це зумовлює необхідність більш глибокого дослідження проблем обліку ЗЕД, які стримують її прозорість, ефективність і контрольованість. У табл. 3 розглянуто основні проблеми, які виникають у процесі ведення обліку ЗЕД на підприємствах в Україні.

Виявлені проблеми обліку ЗЕД значною мірою пов'язані зі специфікою окремих її видів, адже кожен із них має свої особливості у відображенні господарських операцій. Тому подальший аналіз доцільно зосередити на облікових та аналітичних аспектах ЗЕД у розрізі її основних видів.

Бухгалтерський облік ЗЕД охоплює комплекс господарських операцій, що здійснюються між резидентами та нерезидентами, зокрема купівлю-продаж товарів, надання послуг, здійснення розрахунків, оплату митних платежів тощо. Однією з ключових характеристик обліку ЗЕД є необхідність відображення операцій в іноземній валюті, що потребує належного застосування механізмів перерахунку курсових різниць відповідно до облікової політики підприємства. Значну складність також становить облік податку на додану вартість при імпорті, який сплачується під час митного оформлення товарів, а також особливості обліку доходів при експортних операціях, що потребують документального підтвердження нульової ставки ПДВ.

Таблиця 3

Проблеми обліку ЗЕД: виклики, наслідки, рішення, регулювання, типові помилки

Проблема	Обліковий виклик	Наслідки	Шляхи вирішення	Регуляторна база	Типові помилки підприємств
Коливання валютних курсів	Постійна переоцінка валютних статей	Курсові втрати, спотворення фінансового результату	Автоматизація переоцінки Хеджування ризиків	П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» МСБО 21 (IFRS 21)	Застосування неактуального курсу Необґрунтоване визнання курсових різниць
Митне регулювання	Формування митної вартості, нарахування платежів	Ризики санкцій, штрафів, донарахування ПДВ	Брокерський супровід Контроль митних платежів	Митний кодекс України ПКУ (розд. III, V) П(С)БО 9, 16	Неповний розрахунок собівартості Затримка оформлення митних документів
Необхідність МСФЗ	Відмінності з П(С)БО, подвійний облік	Порушення вимог інвесторів, недовіра партнерів	Перехід на МСФЗ Навчання персоналу	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (ст. 12 ¹) МСФЗ/IFRS 1, 15, 16	Паралельне ведення обліку без трансформації Невідповідність політики групи
Документальна складність	Повнота ЗЕД-документів (інвойси, CMR, декларації)	Недійсність операцій, податкові наслідки	Автоматизований документообіг Контроль на вході	Інструкція № 291 (про документообіг) Закон про ЗЕД ПКУ (ст. 39, 44)	Відсутність підтверджувальних документів Неправильне оформлення ТТН, інвойсів
Багатовалютний облік	Однотимчасне відображення валютних і гривневих сум	Ускладнення фінансової звітності, ручні помилки	Модулі мультивалютності в 1С/ERP Налаштування валютних аналітиків	П(С)БО 2, 21 МСБО 1, 21	Облік у валюті без аналітики Невчасна переоцінка залишків

Систематизовано та узагальнено авторами на основі [9–11; 14]

Для облікового відображення зовнішньоекономічних операцій застосовують низку бухгалтерських рахунків, зокрема: 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», 362 «Розрахунки з іноземними покупцями», 632 «Розрахунки з іноземними поставальниками», а також субрахунки для деталізації передоплат та окремих видів витрат і доходів (наприклад, 362/П, 715, 944, 945). Обліку проводять відповідно до норм національного законодавства України, зокрема Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та Податкового кодексу України (ПКУ). Якщо підприємства є учасниками міжнародної господарської діяльності або підпадають під вимоги транснаціональної звітності, застосовують також положення Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Ключові особливості за видами ЗЕД наведено в табл. 4.

Узагальнений порядок обліку експортних та імпорتنих операцій запропоновано на рисунку.

Урахування специфіки обліку зовнішньоекономічних операцій за їхніми видами – передумова для формування повноцінної системи аналітичного забезпечення, яка дозволяє обґрунтовано оцінювати ефективність ЗЕД, виявляти ризики та ухвалювати раціональні управлінські рішення.

До основних аналітичних інструментів у цьому разі належать:

- аналіз валютних ризиків;
- SWOT-аналіз зовнішніх ринків;
- аналіз контрактних умов та ефективності ЗЕД;
- оцінка рентабельності експортно-імпорتنих операцій.

Таблиця 4

Особливості обліку та аналізу зовнішньоекономічної діяльності за її видами

Вид ЗЕД	Облікові особливості	Аналітичні акценти
Експорт товарів	Визнання доходу, курсові різниці, облік ПДВ	Аналіз експортної маржі, рентабельності
Імпорт товарів	Облік митних платежів, акцизів, ПДВ	Визначення повної собівартості імпорту
Давальницькі операції	Окремий облік за договорами, облік витрат	Аналіз вигоди від використання давальницьких схем
Міжнародні інвестиції	Облік фінансових вкладень, дохід від участі в капіталі	Аналіз прибутковості інвестицій, валютних ризиків
Ліцензії, ноу-хау	Роялті, облік нематеріальних активів	Аналіз доходів від інтелектуальної власності
Міжнародні транспорт / логістика	Облік витрат на транспортування, страхування	Аналіз логістичних витрат, оптимізація маршрутів

Складено авторами*Рис. Узагальнена послідовність обліку експортних та імпортних операцій
Розроблено авторами*

Аналітичні інструменти для забезпечення ЗЕД систематизовано в табл. 5.

Отже, серед основних проблем, що ускладнюють ефективне обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні, варто виділити складність

валютного регулювання та нестабільність нормативно-правового середовища. Часті зміни в податковому, митному та валютному законодавстві створюють додаткове навантаження на бухгалтерські служби, знижують передбачуваність бізнес-процесів і збільшують ризики порушень.

Таблиця 5

Аналітичні інструменти для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності

Інструмент	Призначення	Методи / Підходи	Приклад застосування на підприємстві
Аналіз валютних ризиків	Визначення впливу курсових коливань на доходи та витрати	Сценарний аналіз ($\pm$ % до курсу) Value at Risk Хеджування (форвард, опціон) Валютна відкритість	Експортер агропродукції аналізує ризик падіння курсу USD $\rightarrow$ укладає форвардний контракт із банком
SWOT-аналіз зовнішніх ринків	Виявлення сильних / слабких сторін, можливостей і загроз при виході на нові ринки	SWOT-матриця Аналіз конкурентного середовища PEST-аналіз	Виробник меблів перед виходом на ринок Румунії виявив слабку впізнаваність бренду та високі тарифи на логістику
Аналіз контрактних умов і ефективності ЗЕД	Оцінка вигідності контракту перед укладанням або в процесі реалізації	Порівняльний аналіз вартості Аналіз витрат (логістика, митні платежі) Маржинальний аналіз	При імпорті з Китаю підприємство обирає альтернативу з коротшими строками та меншими витратами на сертифікацію
Оцінка рентабельності експортно-імпортних операцій	Визначення прибутковості ЗЕД-операцій	Розрахунок маржі Операційний прибуток ROI / ROE ЗЕД-напряму	Підприємство порівнює рентабельність продажу на внутрішньому ринку (15 %) і на експорт (22 %), ухвалює рішення про збільшення ЗЕД-поставок

Систематизовано авторами на основі [10; 11; 13; 14]

Варто виокремити недостатній рівень автоматизації облікових процесів у ЗЕД, що призводить до затримок у формуванні звітності, зростання ймовірності помилок та обмежень у проведенні оперативного аналізу. Ще однією суттєвою проблемою є обмежений доступ до якісної, достовірної та релевантної аналітичної інформації про іноземні ринки, контрагентів, правове поле та економічні тенденції у країнах-партнерах.

Водночас є низка перспектив, які можуть суттєво підвищити якість обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД. Насамперед це впровадження цифрових рішень, зокрема систем електронного обміну даними (EDI), інтегрованих ERP-систем, які забезпечують автоматизацію та інтеграцію облікових, логістичних і аналітичних процесів. Також актуальне впровадження систем Business Intelligence, що дозволяють здійснювати багатовимірний аналіз зовнішньоекономічних операцій у режимі реального часу та формувати аналітичні моделі для ухвалення управлінських рішень.

Крім того, широке використання МСФЗ, а також залучення фахівців із глибоким знанням

міжнародного податкового планування, трансфертного ціноутворення та міжнародного контрактного права дасть змогу підприємствам не лише зменшити податкові ризики, а й підвищити прозорість фінансової звітності для інвесторів та партнерів. Усі ці напрямки формують стратегічний вектор удосконалення обліку та аналізу ЗЕД відповідно до глобальних тенденцій і вимог цифрової економіки.

Висновки. Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД – критично важливий елемент системи управління підприємством, що забезпечує достовірність інформації, необхідної для ухвалення ефективних управлінських рішень. У процесі дослідження встановлено, що ведення обліку ЗЕД ускладнюється через валютні ризики, нестабільність нормативного середовища, складність митного та податкового регулювання, а також недостатню автоматизацію облікових процесів. До того ж, аналітична підтримка ЗЕД фрагментарна та потребує систематизації й посилення за допомогою сучасних цифрових інструментів. Адаптація облікових підходів до специфіки окремих видів

ЗЕД – необхідна умова забезпечення прозорості, точності та повноти фінансової інформації.

Водночас перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД пов'язані з цифровізацією бізнес-процесів, упровадженням інтегрованих ERP-систем, засобів Business Intelligence та міжнародних стандартів звітності. Залучення фахівців із міжнародного податкового планування та контрактного права сприятиме зниженню податкових і правових ризиків, що, своєю чергою, посилить інвестиційну привабливість українських компаній на міжнародному рівні.

У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередитись на розробці моделі інтегрованого обліково-аналітичного середовища для ЗЕД, що враховує як галузеву специфіку підприємств, так і вимоги міжнародної торгівлі та цифрової трансформації. Актуальне також вивчення можливостей використання когнітивних технологій, штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації аналізу зовнішньоекономічних операцій, прогнозування ризиків та підтримки ухвалення рішень.

Бібліографічний список

1. Вакулєнко В. Л. Теоретичні засади бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 5 (14). С. 276–283. doi: <https://doi.org/10.32782/dees.14-46>.
2. Воскресенська Т., Вінярський Б. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в розрізі її видів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-164>.
3. Документи, що підтверджують експорт робіт ЗЕД | Блог бухгалтера від М.Е.Дос. *М.Е.Дос – своєчасна звітність та простий обмін документами*. URL: <https://medoc.ua/blog/dokumenty-shho-pidtvverdzhut-eksport-robit-zed-> (дата звернення: 15.01.2025).
4. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). «Делбет-Кредит» – Сервіси для бухгалтера. URL: https://services.dtkr.ua/thematic_roz/thematic_roz/102-zovnishnyoeconomicna-diialnist-zed (дата звернення: 05.01.2025).
5. Зовнішньоекономічна діяльність 2025 (ЗЕД). *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7274-zovnishnoekonomichna-dyalnst> (дата звернення: 02.02.2025).
6. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). Розберемось разом. *Аутсорсингова Компанія БУХГАЛТЕР*. URL: <https://buhgalter-militina.com/zovnishnoekonomichna-diialnist-v-ukraini/> (дата звернення: 07.01.2025).
7. Зовнішньоекономічна діяльність: дозволи, обмеження, строки розрахунків. *Експертус Головбух – Цифрове видавництво Експертус*. URL: <https://gb.expertus.com.ua/recommendations/23694> (дата звернення: 22.01.2025).
8. Краєвський В., Скорик О. Інституційна трансформація механізмів обліково-аналітичного супроводу зовнішньоекономічних операцій. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1. С. 67–76.
9. Ксендзук В. В. Методи управління валютними ризиками в зовнішній торгівлі. *Вісник ЖДТУ: економіка, управління та адміністрування*. 2016. № 1. С. 142–151.
10. Кулинич М. Б., Фатенок-Ткачук А. О., Мельник К. П. Облік, аналіз, аудит і оподаткування в управлінні розвитком суб'єктів господарювання через призму цифровізації: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 140 с.
11. Люба О. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Тернопіль, 2024. 255 с.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 25.01.2025).
13. Koliesnichenko A. Organizational and institutional issues in accounting of foreign economic activity of business entities. *Efektivna ekonomika*. 2020. No 2. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.65>.
14. Lahutin S. Concept of accounting and control for foreign economic activities: evolutionary aspect. *Herald UNU. International economic relations and world economy*. 2024. No 53. doi: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-53-6>.

Стаття надійшла 20.02.2025